ŽENSKÁ HLÍDKA

Pořadatelka M. Burešová

JANA NERUDY

ROMANCE O JAŘE 1848.

Čas oponou trhnul — změněn svět!
Kam, kam padlo lidstvo staré!
Ej kamkoli tázavý letěl hled,
vše nové, tak mladě jaré!
A ve vzduchu šuměla divná báj
a pěl nám ji sad, pěl ji haluzný háj,
i pěl nám ji údol i horstva tem,
a péla ji celá nám širá zem
a pěli jsme: "Volnost — volnost!"

Tak lesklá teď čela, tak kyprý ret
a pohled tak vlhce řasný,
krev na rubín mladla, sval změnil se v květ
a každý byl člověk krásný!
Nám ve jedno splývala noc a den,
den samá byl tužba, pln záře sen —
my chvěli se, nevěděli oč,
my smáli se, nevěděli proč —
ach, příznaky první lásky!

Jak ku svatbě hluknul se mužstva roj,
druh druhovu ruku třímal,
a jásavě ku předu šel ten voj,
byť osud i v děla hřímal.
Kde klobouk tam péro, kde bok tam zbraň —
kdo tyranem, prchni, chraň se, chraň,
jeť ztracen, kdo ve smích by statnost bral,
z těch každý by stokrát život dal
"za národ i lidstvo celé!"

I příroda všude se leskla kol,
den každý jak vyhejčkaný,
měl modroučkou na sobě kamisol
a zlatem byl obetkaný.
Kraj celý jak bálová sín se skvěl,
kdes pod zemí hudba, vždyť tančil, kdo šel —
sám půnbůh nás pokynem k tanci zval
a blažen se nad námi usmíval:
"Nuž konečně lidmi tedy!"

⁂

TAKÉ ZRÁDCI.

I v této kritické a pro nás všechny těžké době, nalezne se mnoho žen i mužů, kteří se snaží využitkovati poměrů těchto ku svým sobeckým záměrům, nedbajíce ani posvátného účele, kde se obětují životy rodiny, jmění, ba vše, co člověka k životu váže a co mu svatým za lidstvo, za svobodu jeho. Co tisíců nadějných životů se obětuje za osvobození národů, za právo a spravedlnost. A ti, co zůstanou doma, by si měli všichni vážiti do míry největší obětí těchto chrabrých vojínů, kteří za nás krvácí! —

Ale, bohužel, nachází se v našem středu ještě dosti bídných černých duší, jež mají pochopení jenom pro své choutky a pro mamon a těží z obětí jiných.

Den co den vyskytují se tito škůdci, nejen mezi muži, ale i mezi ženami, a věru, že nás to nad míru bolí, že v tak vážné době se najdou tvorové, kteří pomáhají Němcům otravovati ještě tu trochu zbývajícího zdravého vzduchu a to i zde v této zemi svobody! Věru, že není snad žádný trest dosti citelný pro osoby, které se zapůjčí takové nelidské práci! Kéž je možno všechny vypátrati a naměřiti jim dle zásluhy!

⁂

Strýček Sam s českým lvem ku předu spějí —
berlínskou bestii zardousit chtějí,
by volnost a rovnost nabyly práva,
jíž nám vždy přírody vrozenost dává.

Našemu národu skytejme slávu —
jak v písni, tak v tísni budoucích davů,
dnes oběť je závěť našeho bytí,
kdo s koho, ten s toho — mamonu žití!

⁂

ČTVRTÁ PŮJČKA SVOBODY.

Milá čtenářko! V době od 28. tohoto měsíce, do 21. října, bude mezi lidem tohoto Soustátí Amerického konán nápor na čtvrtou půjčku svobody. Doufám, že každá Čecho-Slovačka bude připravena konati svoji svatou povinnost vůči této naší nové vlasti, zapůjčením naší vládě peněz dle možnosti a dle svých úspor. Jsem jista, že jedna každá z vás dobře rozumí, že se tu nejedná o nějaký dar našemu Strýčkovi Samovi, nýbrž že naše vláda žádá od nás jednoho každého půjčku peněz, za kterouž nám dá záruku ve způsobě **bondů**, nesoucích nejméně 4½ procenta úroků ročně. Jak nám všem známo, nejlepší zárukou na tomto světě, jíž je nám možno obdržeti, je záruka vlády Spojených Států, a závazek ten bude dáván ve formě "**Fourth Liberty Loan Bond.**"

Doufám, že každá čtenářka a každý čtenář vezmou sobě žádost Strýce Sama k srdci v dobré vůli a jak se na každého řádného občana sluší. Tuto válku je nutno vésti ku vítěznému zakončení a k tomu je nutno peněz, peněz a ještě jednou peněz. Naše svoboda a demokracie světová musí za každou cenu býti zbavena pro příští staletí všeho nebezpečí teutonského militarismu, tak aby malé i velké národy mohly sobě vypracovati své sebeurčení. — My, kteří nemůžeme se podíleti na bojích v prvních zákopech, musíme chrániti záda těch, kteří jsou způsobilí svým věkem a tělesnou zdatností, kdežto my, neschopní prvé řady, musíme na povel konati toho, čeho je od nás žádáno, jako každý vojín. Tentokráte bude dožadováno od každého, by půjčil tolik dle možnosti, ne co sám určí, ale dle kvoty, co jeho majetek snese. Když dělník zapůjčí padesát dollarů, jeho soused, mající desetkráte tolik majetku, bude dožadován půjčiti vládě desetkráte tolik. Naše vláda chce, aby břímě půjčky neseno bylo každým občanem dle percentuální hodnoty.

Nuže, my, Čecho-Slováci, konejme svoji povinnost, jako až dosud jsme činili v každé válečné činnosti. Svět se nám obdivuje; nuž, zachovejme sobě kredit i v tomto případě. Dokažme, že si dovedeme vážiti přátelství a plně oceňujeme obětě a pomocné ruky vlády Spojených Států ku zachránění i naší staré vlasti!

Byla jsem požádána, bych opět se súčastnila práce při náporu čtvrté půjčky a proto ti, kteří budou chtíti mým prostřednictvím půjčku si objednati, mohou se na mne s důvěrou obrátiti.

⁂

České ženy, které by se chtěly ponaučiti v domácím ošetřování nemocných, mají k tomu vhodnou příležitost nyní. Paní Svobodová, manželka dra. F. Svobody, cvičená ošetřovatelka, vyučuje třídu v tomto oboru v budově Omaha City Mission, na 12 a Pacific ul., každé pondělí v 7:30 hod. večer. Jest to velice vhodné pro každou ženu, by znala tyto důležité a pro každou domácnost potřebné práce v pádu nemoci v rodině.

Zároveň v této budově slečna A. Camm vyučuje ženy přistěhovalecké anglické řeči a sice české každé pondělí odpoledne od 1 hodiny do 2 a Italky a jiné od 2 do 3. České ženy, které by se chtěly přiučiti angličině, mají velice vhodnou příležitost tak učiniti a vyhoví požadavkům národní obranné rady.

Též jsem byla požádána pí. Carmichaelovou, předsedkou nemocničných potřeb Červeného kříže, bych vyzvala české ženy, mají-li obnošené šatstvo, které mohou darovati chudým Belgičanům, by je odevzdaly do místnosti v přízemí v Auditorium. Každá pomoc bude vítaná, neboť se blíží zima a tím i utrpení těch, jimž není možno sobě šatstva opatřiti.

⁂

Teta Vitámvásová, Omaha, Neb. — (Pokračování v Tetinému cvičení.) — Tak jsme zápasily se snopky čím dále tím lépe; všechno prý však má svůj konec a tak taky my jsme dosekali, došákovali až ve 2 hodiny odpoledne. Však než jsme dodělali, cítila jsem, že se mně něco na zádech uvolnilo a slunko se tak na mě smálo, až mě nechalo pěknou náplast na zádech. Ptám se Emmy, co to je? — No, máte prasklé šaty a na tom místě teď záda spálená. — No, dobře, je tu Zdena se mnou, tak bude zašívat! A tak jsme se zase pěkně naložily na bogár a jedeme domů. Půda jest tam místy ještě kamenitá, takže když kolo narází na kámen, není to zrovna příjemné. Jsou tam též močály a ze všeho nejlépe bych vám popřála zápas s komáry; to je radost. Často jsem si myslela na pány z města, jak by měli laciný prostředník. Zatím jsme přijely domů kuchařky již nás čekaly. Jedna povídá, že nejedeme dlouho; druhá, že již máme jistě hlad a ta třetí: Jéjda, Teto, co je s vašimi zády? A rukáv, a je?! — No, prasklo to; kdybych je byla koupila u Libalů a vzala si číslo 50, mohlo to držet. Vždyť já říkám, že je to ve městě všehjaké. To nic, (kyj)

Maruška se ulekla; zůstala chvíli v udivení státi, ale pak osmělivši se přistoupila blíže prosíc: Dobří ludia boží, dajte sa mi zohriať pri vatre, zima mňa trasie.

Velký sečen pokynuv hlavou, otázal se děvčete: "Na čože si prišla, dicoka moja, čo 'u hledáš?"

"Jdem na fialky," — odpověděla Maruška.

"Nie je čas chodiť na fialky, veď je sneh!" řekl velký sečen.

"Ej, veď ja viem, ale mi sestra Holena a macocha prikazaly doniesť fialek s hory. Keď jích nedonesiem, zabijú ma. Pekne vás prosím, bačíkovia, povedzteže mi, kdež jích najdem."

Tu se zdvihl velký sečen, popošel k nejmladšímu měsíci a dal mu batyk do ruky řka: "Bračok (březen), posadni hor." — Měsíc březen sedl hor na kámen a mával batykem nad vatrou. V tom okamžení vzpanula vatra výše, sníh začal roztávati, stromky začaly pučeti, pod bučkami zelenala se travička, v travičce růžověly se poupátka chudobek, a bylo jaro. Pod křovím uschovány pod lístky rozkvétaly fialky, a než se Maruška nadála, bylo jich, jak by modrou plenu postřel.

"Chytro sbieraj, Maruša, chytro!" — kázal jí březen. Maruška, radujíc se, trhala, až měla velikou kytici fialek. Potom měsíčkům pěkně zaděkovala a vesele pospíchala domů.

Divila se Holena, divila se macecha, vidouce Marušku, že přináší fialky; šly jí dvéře otevřít, a vůně fialek po celé chýži zavanula.

"Kdeže si jich natrhala?" ptala se urputně Holena.

"Nuž vysoko tam v hore rostú pod kříčkami; dosť jích tam veru," pravila Maruška. — Holena vzala fialky, dala si je za pas, vonělа k nim sama, dala matce přivoněti, ale sestře neřekla: "Přivoňaj."

Druhý den hověla si Holena u pece a zachtělo se jí jahod. I zavolala si hned na sestru, řkouc jí: "Choď, Maruša, a dones' mi s hory jahod!"

"Jaj bože, sestro milená, kdeže najdom jahody? — Či to kto slýchal, aby pod snehom jahody rostly!" — pravila Maruška.

"Eh, ty švandra, ty gryňa, ty, čo budeš vravet, keď i já rozkazujem. — Chytro choď, a jak nedoneseš jahod, zabijem ťa!" — zahrozila zlá Holena. — Macocha chopila Marušku, vystrčila ji ze dveří a dveře za ní pevně zavřela.

Děvče šlo hořce plačíc do lesa. Sněhu leželo vysoko, nikde stopy nebylo. Bloudilo děvče, bloudilo dlouho; hlad ji mořil, zima ji třásla. Tu vidí z povzdálí totéž světlo, co viděla před tím dnem. S radostí se k němu pustila. Přišla zase k té veliké vatře, okolo níž sedělo dvanácte měsíčků. — Velký sečen seděl hor.

"Dobří ludia boží, dajte se mi zohriať pri vatre, zima mňa trasie," — prosila Maruška.

Velký sečan, pokynuv hlavou, tázal se jí: A na čože si zase přišla, čože tu hladáš?"

"Jdem na jahody!" — odpoví Maruška.

"Eh, veď je zima a na snehu jahody nerostú," pravil sečan.

"Veď ja viem," smutně povídá Maruša, "ale sestra Holena aj macocha prikázaly doniesť jahod; jak jích nedonesiem, nuž ma zabijú."

I zdvihl se pak velký sečen, popošel k měsíci, který mu seděl naproti, dal mu batyk do ruky řka: "Bračok (červen), posadi hor." — Měsíc červen sedl nahoru na kámen, a máchnul batykem nad vatrou. Vysoko vyšlehla vatra; žárem jejím roztál sníh ve chvilce, země se zelenala, stromy obalily se listím, ptáčkové začali prozpěvovati, rozmanitých kvítků po lese rozkvétalo — a bylo léto. — Pod bučkami bílých hvězdiček, jakoby nasil. Vůčihledě se však měnily ty bílé hvězdičky v jahody, skokem zrály a zrály, a než se Maruška nadála, bylo jich, jakoby krve rozlil. "Chytro sbieraj, Maruška, sbieraj!" rozkázal měsíček červen. — Maruška radujíc se, sbírala, až měla plnou zástěru. Potom pěkně měsíčkům zaděkovala a vesele domů pospíchala.

Podivila se Holena, podivila se macecha vidouce, že nese Maruška vskutku domů jahody, plnou zástěrku. Běžely jí dvéře otevřít a vůně jahod hned po celé chýži zavanula.

"Kdeže si jich nasbírala?" ptala se urputně Holena.

"Vysoko v hore, dosť jích tam roste pod bučkami," pravila Maruška.

Holena vzala jahody, najedla se do syta, i macecha se najedla, ale Marušce neřekly: "Vezmi si jednů." — Zmlsala se Holena na jahodách a třetího dne zachtělo se jí červených jablek.

"Choď, Marušo, choť do hory a dones' mi červených jablk!" rozkázala sestře.

"Jaj bože, sestro milená, kdeže by sa v zime jablka vzaly!" namítala ubohá Maruška.

"Ty svandra, ty gryňa, čo budeš vravet, keď ti ja rozkazujem. Chytro idy do hory, a jak nedoneseš červených jablk, veruže ťa zabijem!" zohrozila zlá Holena. — Macocha uchopila Marušku, ze dveří ji vystrčila a dvéře za ní pevně zavřela.

Děvče pospíchalo hořce plačíc do lesa. — Sněhu leželo vysoko, nebylo stopy. Ale děvče již nebloudilo, upřímo pospíchalo na vrch hory, kde veliká vatra hořela, okolo níž dvanáct měsíčků seděl. Seděli tam, seděli, velký sečen seděl nahoře.

"Dobří ludia boží, dajte sa mi zohriať pri tej vatra, zima mňa trasie," prosila přistoupivši k ohni.

Velký sečan pokynuv hlavou, tázal se jí: "A na čože si přišla, čože tu hladáš?"

"Jdem pro červené jablka!" odpověděla Maruška.

"Zima je, nerostú v zime červené jablka," odpověděl velký sečen.

"Veď ja viem," odpověděla smutně Maruška, "ale mi sestra Holena, aj macocha přikázaly, abysom doniesla s hory červených jablek. Keď jích nedonesiem, zabijú ma. Pekne vás prosím, bačíkovia, povezteže mi kdeže jích mám hladat."

Tu se zdvihl velký sečen, popošel k jednomu ze starších měsíčků, dal mu batyk do ruky, řka: "Bročko (září) posedni hor!"

Měsíček září sedl hor na kámen i máchnul batykem nad vatrou. Vatra rudě zahořela, sníh se ztrácel, ale stromy neobalovaly se lístím; jeden lísteček po druhém opadával, a chladný větřík je roznášel po zažloutlém pažitu, jeden sem, druhý tam. Neviděla Maruška tolik rozmanitých kvítků. Po stráni kvetla turanka, červenaly se kliněčky (karafiáty), v údolích jesenka (naháč, colchicum), pod bučkami rostlo vysoké kapradí a hustý zimozeleň. Maruška se dívala jen po červených jablkách a tu vidí vskutku jabloň a na ní vysoko mezi ratolestmi červená jablka.

"Chytro, Marušo, ráňaj (klať — třes dolu), chytro!" rozkázal měsíček. — Maruška, radujíc se, zatřásla jabloní; spadlo jedno jablko. Zatřásla podruhé, spadlo druhé. "Chytro, Maruška, poháhaj domov!" volal na ni měsíček, a Maruška hned poslechla, sebrala spadlé dvě jablka, měsíčkům pěkně zaděkovala a vesele domů pospíchala. — Podivila se Holena, podívila se macecha, vidouce, že nese Maruška domů jablka. Šly jí rychle otevřít, a Maruška jim dvě jablka podala. — "A kdeže si jích natrhala?" ptala se Holena. — "Vysoko v hoře a dosť jích tam ešte," pravila Maruška.

"A proč že si jích viac nedonesla? Či si jích zjedla na ceste?" osopila se na ni Holena.

"Jaj, sestra milená, nezjedla som ja ani jedinká. Keď som najprv stromem zatriasla, spadlo jedno, — keď som podruhýraz zatriasla, spadlo druhé a viac mi triasť nedali. Volali, abych išla domov!" — pravila Maruška.

"Bodaj ťa Parom ubil!" hřešila Holena a chtěla Marušku biti. Maruška se pustila do hořkého pláče, prosíc Pána Boha, aby ji raději vzal k sobě a nedal od zlé sestry a macechy ubíti.

Utekla se do kuchyně. Holena mlsná nechala prozatím hřešení a začala jísti jablko. Jablko zdálo se jí tak lahodné, že jistila, takovou dobrotu že odjakživa nekusila. I macese zachutnalo. Snědly obě a zachtělo se jim více.

"Daj mi, mámo, kožušok, idom sama do hory!" řekla Holena, "tá švandra by nám jích zase po ceste zjedla. Však ja najdem to miesto a všetky jich strañam, čo by ma aj volal!" —

Darmo matka odmlouvala, Holena vzala kožíšek, plenu na hlavu a pustila se do hory. Matka stála na prahu, pohlížejíc za Holenou, jak se jí to jde. — Sněhu plno, nikde stopy; Holena bloudila dlouho, ale mls poháněl ji dál a dále. — Tu viděla z povzdálí světlo.

Pustí se k němu. Přijde na sám vrch, kde hoří veliká vatra, okolo vatry na dvanácti kamenech sedí dvanácte měsíčků. Holena se zalekne; ale hned se vzpamatuje, přistoupí blíže k vatře a vztáhne ruce ohřát se. Neptá se měsíčků: "Smime sa zohriať či nesmime," ani na ně nepromluví.

"Načo si přišla, čože tu hladáš?" mrzutě zeptal se jí velký sečen.

"Na čože sa ma zpytuješ, ty starý blázon ty, netreba ti veďieť, kde idem," odsekla rputně Holena, odvrátila se od vatry a šla do lesa. —

Velký sečen svraštil čelo a batykem máchl nad hlavou. — V tom okamžení zachmuřilo se nebe, vatra nízko jen hořela, sněh začal se sypati, jakoby ciehu rozsypal, ledový začal dúti vichr po hoře. Holena nevidí na krok před sebe; bloudí, bloudí, padá do závějí, údy jí slábnou, křehnou. — Ustavičně sníh se sype, ledovy vítr duje . . . Holena hřeší na Maruška, na Pána Boha. — Údy jí v teplém kožichu mrznou. —

Čeká matka Holenu, vyhlíží z okénka, vyhlíží z před dvéří, nemůže se deery dočkati. — Ubíhá hodina za hodinou, Holena nepřichází. —

"Či jej tak jablka zachutnaly, že sa jej od nich nechce — či co? Musím ja sama opačiť, kde je?" pomyslila si konečně macecha, vzala kožíšek, plenu na hlavu a za Holenou se pustila.

Sněhu plno, nikde stopy. Volala Holenu, nikdo se jí neozýval. — Bloudila, bloudila dlouho, sníh se sypal, ledový vítr dúl po hoře . . .

Maruška uvařila oběd, spravila kravičku, avšak Holena ani macecha nepřicházejí . . .

"Kdeže se tak dlúho zabývají?" — povídá si Maruška, sedajíc k přeslici. Již je plné vřetánko, již se v jizbě setmělo, a Holena ani macecha se nevracejí. — "Jaj, bože, čože sa jim přihodilo . . ." stýská si dobré děvče a úzkostlivě ven okénkem se dívá. Nebe se třpytí, zem se svítí — člověka neviděti . . . Smutně zavírá okénko, udělá křížek, modlí se za sestru a matku . . .

Ráno čeká se snídaní, čeká s obědem, ale nedočká se ani Holeny ani macechy více. Obě v hoře zmrzly.

Zůstala dobré Marušce chýžka i kravička i kousek pole, našel se k tomu i hospodář, a dobře bylo jim oběma žíti v pokoji . . . .

ZE SLOVENSKÝCH POHÁDEK BOŽENY NĚMCOVÉ.

O dvanácti měsíčkách.

Byla jedna matka a měla dvě dcery; jedna byla vlastní, druhá pastorkyně. Svoji velice milovala, ale na pastorkyni ani hleděti nemohla — jedině proto, že byla Maruška krásnější než její Holena. Dobrá Maruška neznala svoji krásu, nemohla si pomysliti, kterak to je, že se máti tak velmi na ni hněvá, kdykoli na ni pohlédne. Všecku práci sama podělati musela; poklízela v chýži, vařila, prala, šila, předla, tkala, trávu nosila i kravičku samotinká obstarati musela. Holena se jen strojila a na zásiní si hověla. Než Maruška všecko ráda pracovala, byla trpělivá, snášejíc lání, hřešení sestřino i matčino jako beránek.

Nebylo to však nic platno, ony byly den ode dne horší, a to jedině proto, že se Maruška stávala čím dále tím krásnější a Holena škaredější. I pomyslila si matka: "Načo že by mne to bolo, abych si ja nechávala peknú pastorkyňu v dome; keď prijdu chlapci na ohlády (námluvy), zalúbí Marušu a nebudú chcet lúbit Holenu."

Od toho okamžení hleděly macecha i deera její, jak by se ubohé Marušky sprostily; hladem ji mořily, bily ji, než ona trpěla a při tom všem stávala se den ode dne krásnější. Takových utrpení si na ni vymyslily, že by statečnému člověku ani na um nepřišly.

Jednoho dne, bylo to v polovici ledna, zachtělo se Holeně vnně fialek.

"Choj, Maruša, dones mi s hory kytieu fialiek, chcem jich mát za pásom, aby som mohla k nim přivoňávat," rozkázala sestře.

"Jaj Bože, sestro milená, čože ti to přišlo na um: či to kto slýchal, aby rostly pod snehom fialky!" pravila ubohá dívka.

"Ty švandra, ty gryňa, ty, čože máš vravět (mluvit), keď ti ja rozkazujem!—Chytro choď, a jak nedonesieš s hory fialiek, zabijem ťa!" — zahrozila jí Holena. Ale macecha Marušku uchopila, vystrčila ze dveří a dvéře za ní pevně zavřela. — Děvče šlo hořce plačíc do hory. Sněhu leželo vysoko, nikde nebylo stopy. Děvče bloudilo, bloudilo dlouho; hlad ji mořil, zima ji třásla, prosila pána Boha, aby ji raději vzal z toho světa.

Tu shlédne z povzdálí světlo. Jde po září a přijde až na vrch hory. Na vrchu hory hoří veliká vatra (oheň) a okolo vatry leží dvanácte kamenů; na těch kamenech sedí dvanácte mužů. Tři jsou bělovousí, tři jsou mladší jich, tři ještě mladší a tři nejmladší jsou nejkrásnější. Nemluvili, jen tiše seděli a do ohně pohlíželi. Těch dvanácte mužů bylo dvanácte měsíců. Velký sečen (leden) seděl hore, měl vlasy a vousy bílé jako sníh a v ruce držel batyk (kyj)